

**Agenția Națională pentru
Reglementare în Comunicații Electronice și
Tehnologia Informației a Republicii Moldova**

**Analiza
pieței de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua
publică de telefonie
Iterația IV (2016)**

Starea documentului:	Final
Data publicării:	16.12.2016

Cuprins:

1. Introducere	3
2. Identificarea pieței de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie	6
2.1 Testul Monopolistului Ipotetic.....	6
2.2 Testul celor trei criterii.....	6
2.3 Definirea pieței	7
2.4 Piața relevantă a produsului.....	9
2.4.1 Produsul focal.....	9
2.4.2 Lista substituenților produsului focal	9
2.4.3 Sumarul definiției pieței produsului.....	15
2.5 Piața geografică.....	16
2.6 Aplicarea testului celor trei criterii.....	17
2.6.1 Barierele de intrare și ieșire	17
2.6.2 Tendințe spre concurență efectivă.....	18
2.6.3 Suficiența aplicării legislației concurenței	22
2.7 Concluzii privind identificarea pieței relevante.....	22

1. Introducere

În conformitate cu prevederile art. 51 din Legea comunicațiilor electronice nr.241-XVI din 15.11.2007 (în continuare – Legea), Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (în continuare - ANRCETI), identifică piețele relevante și efectuează analize de piață pe aceste piețe în scopul determinării faptului dacă piața relevantă este suficient de competitivă și al impunerii, menținerii, modificării ori retragerii obligațiilor speciale preventive. ANRCETI definește metodologia și criteriile de identificare a piețelor relevante și identifică aceste piețe, luând în considerare condițiile naționale specifice. De asemenea, ANRCETI publică lista piețelor relevante.

Procesul de identificare și analiză a piețelor relevante a fost stabilit în Regulamentul privind identificarea și analiza piețelor relevante din domeniul comunicațiilor electronice și desemnarea furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe aceste piețe, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.55 din 29 decembrie 2008 (în continuare - Regulament).

După identificarea piețelor relevante, ANRCETI efectuează analiza în detaliu a acestor piețe, astfel încât să ia decizii cu privire la desemnarea furnizorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante (așa cum este descris în articolul 52 din Lege) și are dreptul să impună obligații corespunzătoare (conform articolului 54 din Lege).

Totodată, în conformitate cu articolul 53 din Legea nr.241/2007, ANRCETI efectuează analiza piețelor relevante cel puțin o dată la 2 ani, în scopul constatării existenței concurenței efective pe aceste piețe. ANRCETI a efectuat Analiza pieței de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie în anul 2010 (prima iterație), în anul 2013 (a doua iterație) și în anul 2014 (a treia iterație).

Iterația I - în urma primei iterații a analizei efectuate a fost identificată piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie drept susceptibilă reglementării preventive (Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 24 din 19.08.2010), a fost desemnat furnizorul (S.A., „Moldtelecom”) cu putere semnificativă pe piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie (Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 12 din 21.06.2011) și au fost impuse obligații speciale preventive în sarcina acestuia (Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 27 din 01.11.2011).

Iterația II - în urma celei de-a doua iterații a analizei efectuate a fost identificată repetat piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie drept susceptibilă reglementării preventive și a fost desemnat furnizorul cu putere semnificativă (S.A., „Moldtelecom”) pe piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie (Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 23 din 11.06.2013). În urma acestei analize au fost menținute obligațiile speciale preventive impuse furnizorului prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 27 din 01.11.2011.

Iterația III - în urma celei de-a treia iterații a analizei efectuate, prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 55 din 18.12.2014, a fost identificată piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie drept susceptibilă reglementării preventive, a fost desemnat repetat furnizorul cu putere semnificativă pe piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie și au fost menținute obligațiile speciale preventive impuse furnizorului prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 27 din 01.11.2011.

Ținând cont de prevederile articolului 53 din Legea nr.241/2007, apare necesitatea revizuirii definiției pieței de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie, a situației concurențiale și a obligațiilor specifice impuse furnizorului cu putere semnificativă pe această piață.

Această analiză de piață face parte din cadrul iterației IV de analiză a piețelor de comunicații electronice din Republica Moldova. În urma analizei, în conformitate cu articolul 53 din Legea nr.241/2007, ANRCETI are dreptul să impună, să mențină, să modifice sau să revoce obligațiile față de furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice.

ANRCETI va face publică analiza și va prezenta Consiliului Concurenței, în termen de 3 zile lucrătoare din data adoptării, deciziile ce conțin identificarea piețelor relevante, desemnarea furnizorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante și impunerea obligațiilor speciale în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante.

Piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie este analizată inclusiv prin prisma Recomandării Comisiei Europene din 9 octombrie 2014 (în continuare - Recomandarea 2014/710/CE) privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări ex ante, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice.

În cazul în care analiza efectuată de ANECETI a pieței de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie va demonstra oportunitatea dereglementării pieței date, ANRCETI, în conformitate cu art.85 din Regulament, va aduce intenția de revocare a obligațiilor speciale preventive impuse în sarcina furnizorului desemnat cu putere semnificativă pe această piață la cunoștința persoanelor care pot fi afectate prin luarea acestei decizii cu cel puțin 30 de zile înainte, pentru a le permite să se adapteze la noile condiții.

În compartimentele ce urmează, ANRCETI desfășoară o analiză care stabilește:

- limitele pieței produsului și pieței geografice ale pieței inițierii apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie, utilizând raționamentele Testului Monopolistului Ipotetic (TMI)
- situația concurențială și evoluția viitoare a acestei piețe în scopul de a desemna, după caz, furnizorul sau furnizorii cu putere semnificativă.

Procesul de consultare

Proiectul analizei pieței de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie a fost supus consultării publice în perioada 28.11.2016 - 13.12.2016.

Propunerile și comentariile au putut fi adresate în formă scrisă la adresa de contact a ANRCETI.:

Bd. Ștefan cel Mare, 134, MD-2012,
Chișinău, Republica Moldova
Fax: (0 22) 22 28 85
și/sau la:
e-mail: office@anrceti.md

În cadrul termenului stabilit de consultare publică nu au parvenit propuneri și recomandări la proiectul analizei pieței de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie.

2. Identificarea pieței de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie

Conform p.5 al Regulamentului, pentru a desfășura procesul de identificare a piețelor, ANRCETI va ține cont de cele mai bune practici europene.

Regulamentul descrie un proces din două etape:

1. În primul rând, trebuie să fie stabilite limitele pieței, din punct de vedere a produsului și din punct de vedere geografic, utilizând Testul Monopolistului Ipotetic (TMI).

2. În al doilea rând, trebuie să fie confirmată susceptibilitatea pieței la reglementarea preventivă prin aplicarea testului celor trei criterii (p.20 și p.44 ale Regulamentului).

2.1 Testul Monopolistului Ipotetic

Testul Monopolistului Ipotetic începe prin identificarea unui produs focal, adică produsul cel mai îngust definit care în mod evident se află pe piața analizată. Această piață poate include și alte produse candidat în dependență de substituibilitatea dintre produsul candidat și produsul focal. Vor fi analizate 3 forme ale substituibilității produselor:

- i. Substituibilitatea ofertei;
- ii. Substituibilitatea cererii cu ridicata;
- iii. Substituibilitatea cererii cu amănuntul.

La efectuarea TMI este analizat un monopolist ipotetic și se verifică dacă o majorare mică dar semnificativă (creștere de 5-10%), non-tranzitorie (cel puțin cu durata de 1 an) a prețului produsului focal ("SSNIP - Small but Significant and Non-transitory Increase in Price") ar putea fi profitabilă. Aceasta presupune că fiecare substituent candidat este testat prin TMI dacă produce suficientă presiune competitivă asupra produsului focal. În cazul când SSNIP este profitabil, aceasta va fi o dovadă că produsul candidat nu este capabil să substituie produsul focal și nu poate fi inclus în limitele pieței produsului.

Dacă creșterea prețului produsului focal nu este profitabilă, definiția serviciului trebuie extinsă pentru a include serviciile care pot substitui produsul focal.

2.2 Testul celor trei criterii

Acest test se referă la cele trei criterii care se aplică înainte de a supune piața unei reglementări preventive. Aceste criterii conform Regulamentului sunt:

- i. Prezența unor bariere înalte la intrare pe piață;
- ii. Dinamica pieței;
- iii. Insuficiența aplicării prevederilor legislației concurenței.

Comisia Europeană sintetizează și explică aceste criterii, după cum urmează:

Primul criteriu este prezența unor bariere înalte la intrarea pe piață. Dat fiind caracterul dinamic al piețelor de comunicații electronice trebuie, de asemenea, să se ia în considerație și posibilitățile pieței de a tinde spre un rezultat competitiv, în pofida barierelor înalte la intrare.

Cel de-al doilea criteriu constă în faptul că o piață are și așa caracteristici de a nu tinde în timp spre o concurență efectivă. Acest criteriu este unul dinamic și ia în considerație un număr de aspecte structurale și de comportament care la examinarea tuturor factorilor, indică dacă piața are sau nu caracteristici de natură să justifice impunerea obligațiilor de reglementare, conform Directivelor Europene.

Al treilea criteriu prevede insuficiența legii concurenței de a preveni de sine stătător eșecul pieței (fără reglementarea preventivă), luând în considerație caracteristicile specifice ale sectorului comunicațiilor electronice.

În acest compartiment ANRCETI prezintă raționamentele sale în ceea ce privește identificarea pieței inițierii apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie.

Piața menționată este o parte componentă a Recomandării 2007/5406/EC¹ (Piața 2). Totodată, este notabil că piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie nu se regăsește în lista piețelor relevante inclusă în Recomandarea 2014/710/CE. Astfel ANRCETI va testa dacă această piață este sau nu susceptibilă reglementării preventive în circumstanțele naționale.

Pentru a lua decizia dacă piața dată este sau nu susceptibilă reglementării preventive, ANRCETI, conform prevederilor Regulamentului, va desfășura un proces în două etape: va identifica piața relevantă a produsului și piața relevantă geografică; și va testa susceptibilitatea pieței la reglementarea preventivă.

2.3 Definirea pieței

Piața analizată în acest document este inițierea apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie.

După cum descrie Comisia Europeană², *cele mai greu de duplicat elemente ale inputurilor cu ridicata pentru a furniza servicii cu amănuntul de apeluri, după terminarea apelurilor, este accesul și inițierea apelurilor. La nivelul cu amănuntul, s-a făcut o distincție între acces la rețea și efectuare de apeluri. Un furnizor poate lua decizia de a intra pe piața combinată a accesului și apelurilor sau simplu să intre pe o parte sau pe întreaga piață a efectuării apelurilor. În analizarea piețelor relevante cu ridicata ce sunt legate de acestea este, astfel, necesar de a se ține cont de faptul, că există câteva mijloace pentru a rezolva problemele piețelor cu amănuntul.*

Cu referință la serviciile de apeluri, elementele principale necesare pentru a produce astfel de servicii sunt inițierea apelurilor, transportarea apelurilor (inclusiv rutarea și comutarea) de diferite tipuri și terminarea... Un furnizor care oferă servicii cu amănuntul de telefonie trebuie fie să achiziționeze aceste inputuri separat sau împreună, sau să le producă prin construirea unei rețele robuste, sau să le achiziționeze pe unele și să le producă pe altele.

În Figura 1 este indicată schematic legătura între aceste inputuri și piața cu amănuntul de apeluri la puncte fixe:

¹ EC (2007) 5406 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services

² EXPLANATORY NOTE Accompanying document to the Commission Recommendation [of 17.12.2007] on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation. Pagina 25

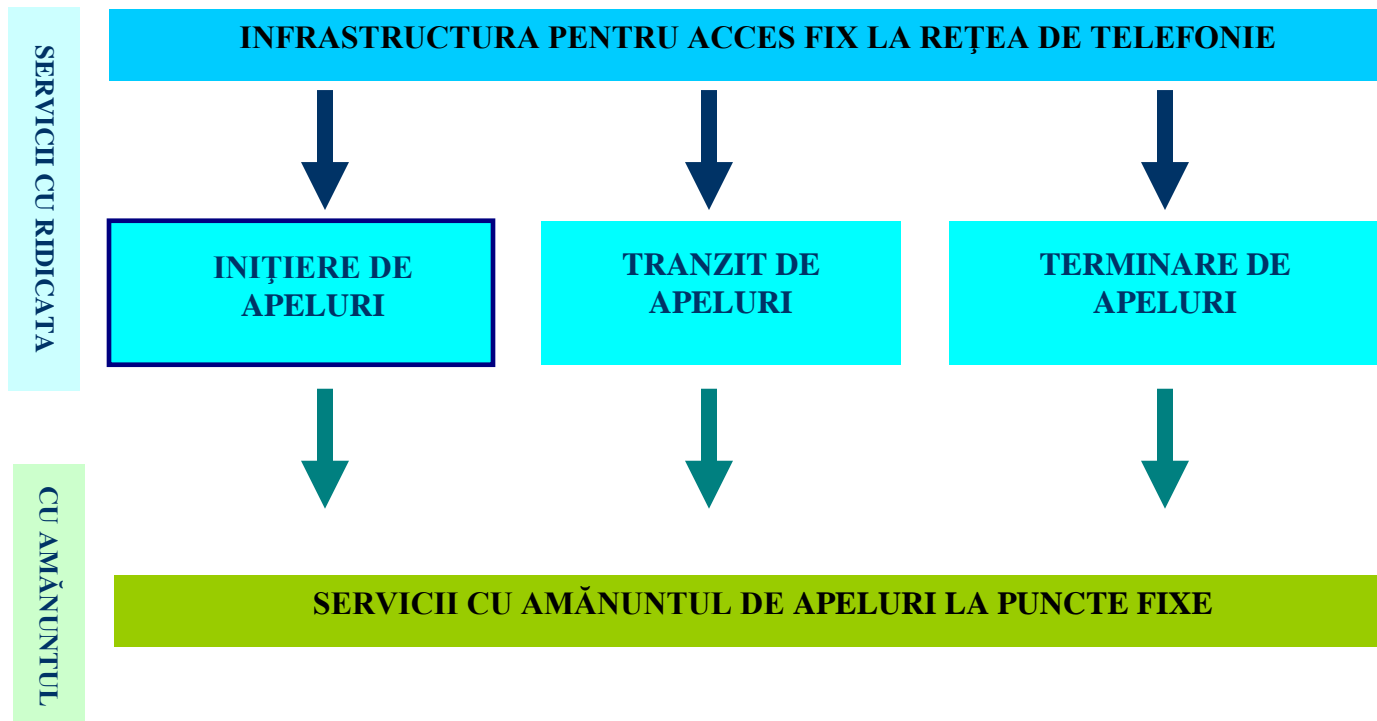

Figura 1. Legătura între inputuri și piața cu amănuntul de apeluri la puncte fixe

Recomandarea CE definește serviciul de inițiere a apelurilor ca un serviciu de acces sau interconectare furnizat sub formă de minute sau de capacitate, care poate cuprinde serviciile de comutare și transport al apelurilor. Comisia Europeană consideră că piața relevantă a produsului cuprinde serviciile de inițiere a apelurilor necesare pentru furnizarea serviciilor de telefonie destinate publicului (inclusiv a serviciilor de acces dial-up la internet).

Serviciile cu ridicata de inițiere de apeluri (accesul sau interconectarea ce asigură inițierea) pot fi furnizate în formă de minute sau în formă de capacități disponibile. Ele, de asemenea, pot fi oferite împreună [cuplat] cu servicii de transportare. Piața relevantă este considerată că cuprinde inițierea apelurilor pentru a se efectua apeluri telefonice (acces indirect) și pentru a accesa servicii Internet prin dial-up. Prin urmare, piața este definită ca inițierea apelurilor în rețeaua publică de telefonie furnizată în puncte fixe.

Prin urmare, ANRCETI definește segmentul de rețea aferent serviciului de inițiere a apelurilor la un punct fix în mod simetric segmentului de terminare: segmentul de rețea aferent serviciului de inițiere a apelurilor la un punct fix este delimitat pe de o parte de punctul terminal al rețelei de unde se inițiază apelurile, iar de cealaltă parte – de primul comutator sau de un comutator de tranzit, în funcție de nivelul ierarhic la care se află punctul de interconectare.

Piața inițierii apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie urmează să fie definită în primul rând din punct de vedere a produsului, utilizând Testul Monopolistului Ipotetic (TMI), și apoi din punct de vedere geografic.

2.4 Piața relevantă a produsului

2.4.1 Produsul focal

Produsul focal este produsul cel mai îngust definit care se află în mod evident pe piața definită. Ținând cont de produsul focal identificat pe piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie prin Analiza pieței date la iterația III (anul 2014), ANRCETI găsește potrivit să pornească de la produsul focal – serviciile de inițiere a apelurilor la puncte fixe, indiferent de tehnologia de acces fix utilizată, care cuprind inclusiv autofurnizările de servicii de inițiere a apelurilor (self-supply) și efectuarea de apeluri de la telefoane publice cu plată. ANRCETI a examinat dacă există și alte produse care pot substitui eficient produsul focal. În cazul identificării unor astfel de produse, aceasta ar indica asupra faptului că ele fac parte din aceeași piață de produse cu produsul focal.

Este de menționat că produsul focal identificat pe piața de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie conform Recomandării 2014/710/CE este similar celui din Recomandarea 2007/5406/CE și cuprinde furnizarea serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe prin intermediul rețelelor fixe PSTN și a celor în bandă largă (VoIP gestionat).

2.4.2 Lista substituenților produsului focal

ANRCETI a identificat următoarele produse ce ar putea fi substituate produsului focal:

- a) Intrarea pe piața accesului (construirea unei rețele de acces);
- b) Achiziționarea serviciilor de acces (acces la bucla locală a altor furnizori) și achiziționarea serviciilor de linii închiriate până la utilizatori;
- c) Servicii de inițiere de apeluri la un punct fix prin intermediul tehnologiei IP;
- d) Servicii de inițiere a apelurilor realizate de la telefoanele publice cu plată;
- e) Servicii de inițiere a apelurilor la puncte mobile.

În cele ce urmează ANRCETI a analizat măsura în care fiecare dintre aceste produse substituate posibile pot constrânge activitățile unui monopolist ipotetic care furnizează servicii de inițiere de apeluri la puncte fixe.

a) Intrarea pe piața accesului (construirea unei rețele de acces)

Una dintre alternativele existente la serviciul de inițiere a apelurilor la puncte fixe este reprezentată de intrarea pe piața accesului, prin construirea unei infrastructuri de acces proprii. Intrarea pe piața accesului, prin construirea propriei rețele locale de acces (de exemplu, construirea unei rețele pe suport de cablu TV, PSTN, pe suport de fibră optică de tip FTTx sau pe suport radio) prin intermediul căreia să poată fi furnizate servicii de telefonie utilizatorilor finali. Această opțiune este însă costisitoare și nu poate reprezenta o alternativă economică, substituibilă achiziționării serviciilor de inițiere.

Există doar câteva modalități de acces prin cablu și acces la rețeaua de telefonie fixă fără fir. În prezent majoritatea conexiunilor la un punct fix sunt furnizate prin tehnologii prin cablu (cupru, fibră optică etc.)

- 95.2% din baza de abonați. În cazul oricărei tehnologii utilizate, ar fi necesare investiții noi semnificative pentru un furnizor ce ar hotărî să le deruleze în scopul substituirii produsului focal.

În mod cert, furnizorii alternativi nu ar fi capabili să construiască și să dezvolte o rețea de acces alternativă într-un timp foarte scurt și cu costuri reduse pentru a oferi servicii de inițiere, astfel încât să determine constrângeri concurențiale asupra furnizorului monopolist ipotetic de servicii de inițiere a apelurilor la puncte fixe, care să-l împiedice să aplice o creștere cu 5-10% a tarifelor.

Concluzie: Intrarea pe piața accesului prin construirea rețelei de acces pentru a furniza servicii cu ridicata de inițiere de apeluri la puncte fixe nu este un substituent viabil, din punctul de vedere al substituibilității cererii și ofertei cu ridicata, serviciului de inițiere de apeluri la puncte fixe și nu va deteriora caracterul profitabil al SSNIP-ului de către monopolistul ipotetic.

b) Achiziționarea serviciilor de acces (acces la bucla locală a altor furnizori) și achiziționarea serviciilor de linii închiriate până la utilizatori

Rețelele locale de acces pot fi dezvoltate prin achiziționarea unui serviciu de acces la bucla locală (de exemplu, prin achiziționarea serviciului de acces necondiționat la bucla locală a S.A. "Moldtelecom", care este reglementat în prezent), în baza unui acord încheiat cu operatorul monopolist. Totuși, este puțin probabil ca această soluție să fie un substitut pentru serviciul de interconectare în vederea inițierii apelurilor la puncte fixe. Astfel, există o diferență semnificativă de funcționalitate între cele două servicii astfel încât, chiar dacă serviciul de acces necondiționat la bucla locală poate fi folosit pentru furnizarea serviciilor de telefonie la nivelul pieței cu amănuntul, furnizorii alternativi nou-intrați pe piață nu vor utiliza accesul necondiționat la bucla locală pentru a furniza exclusiv servicii de telefonie. De asemenea, există diferențe de preț substanțiale între serviciul de inițiere la puncte fixe și serviciul de acces la bucla locală, ceea ce reprezintă un factor suplimentar care poate descuraja decizia furnizorilor alternativi de a renunța la utilizarea serviciilor de inițiere în favoarea utilizării serviciilor de acces la bucla locală, ca răspuns la o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor, peste nivelul competitiv.

O altă posibilitate de a înlocui serviciul de inițiere la puncte fixe a apelurilor este închirierea unei capacități de rețea până la punctul în care este localizat utilizatorul final (achiziționarea unui serviciu de linii închiriate). Totuși, având în vedere diferențele existente în ceea ce privește funcționalitatea, investițiile inițiale necesare, precum și cele de preț, este puțin probabil ca serviciul de linii închiriate să reprezinte un substitut pentru serviciul de inițiere. În aceste condiții, o eventuală decizie a operatorilor alternativi de a achiziționa un serviciu de linii închiriate va depinde de posibilitatea de a realiza un volum de trafic suficient de mare astfel încât să justifice riscurile financiare pe care le implică o astfel de decizie, având în vedere că există un risc inerent ca volumele de trafic rezultate să nu acopere cheltuielile cu achiziționarea capacității respective.

Prin urmare, este puțin probabil ca serviciul de linii închiriate să reprezinte un substitut pentru serviciul de interconectare în vederea inițierii apelurilor la puncte fixe pentru un număr cât mai mare de destinații/rute, fiind, probabil, justificată utilizarea acestui serviciu doar pentru un număr redus de destinații/locații, unde sunt localizați utilizatorii finali - persoane juridice de dimensiuni mari, care generează volume de trafic semnificative.

Concluzie: Intrarea pe piața accesului prin închirierea de capacități ale rețelei de acces pentru a furniza servicii cu ridicata de inițiere de apeluri la puncte fixe nu este un substituent viabil serviciului de inițiere de apeluri la puncte fixe și nu va deteriora caracterul profitabil al SSNIP-ului de către monopolistul ipotetic.

c) Servicii de inițiere de apeluri la un punct fix prin intermediul tehnologiei IP

La nivelul pieței cu ridicata, pentru transferul traficului între rețele, furnizorii de rețele publice de telefonie folosesc, în principal, interfețe de interconectare de tip E1 și protocolul de semnalizare SS7. Între punctele de interconectare, traficul este transportat de fiecare furnizor prin intermediul propriei rețele, definirea serviciilor furnizate altor furnizori (servicii de inițiere, tranzit, terminare) fiind realizată în conformitate cu principiul neutralității tehnologice, pe baza funcționalității și caracteristicilor fizice ale acestora, iar nu în funcție de tehnologia utilizată. Practic, pentru operatorii care achiziționează servicii de inițiere a apelurilor la nivelul pieței cu ridicata nu prezintă importanță modalitatea în care apelurile sunt transportate în rețeaua de inițiere – utilizând tehnologii cu comutație de circuite sau tehnologii cu comutație de pachete.

De asemenea, în conformitate cu Recomandarea 2007/5406/CE, serviciile de comunicații electronice trebuie analizate pe baza principiului neutralității tehnologice, adică independent de suportul tehnic prin intermediul căruia este furnizat (rețea pe bază de comutație de circuite sau pe bază de comutație de pachete, de exemplu prin intermediul tehnologiei IP).

Serviciile de inițiere a apelurilor furnizate prin intermediul tehnologiei IP

Serviciile de telefonie destinate publicului pot fi furnizate fie prin mijloace proprii (prin intermediul unei conexiuni de acces în bandă îngustă sau în bandă largă), fie prin intermediul procedurii de selectare/preselectare a transportatorului (acces indirect la o rețea publică de telefonie), pentru care se achiziționează servicii de inițiere la nivelul pieței cu ridicata, utilizând o rețea pe bază de comutație de circuite sau de pachete (prin intermediul tehnologiei IP).

La nivelul pieței cu amănuntul, ANRCETI a considerat că din punctul de vedere al caracteristicilor funcționale, există o serie de diferențe pe baza cărora serviciile de tip VoIP fără gestiunea calității nu pot fi considerate ca fiind o alternativă la serviciile de acces și apeluri furnizate prin intermediul unei conexiuni de tip PSTN/ISDN. Pe de altă parte, din punctul de vedere al cererii, serviciile de apeluri furnizate prin intermediul conexiunilor de acces de tip PSTN/ISDN sunt considerate substituibile cu serviciile de acces și apeluri de tip VoIP gestionat, având în vedere că acestea prezintă aproape toate caracteristicile serviciilor de telefonie la puncte fixe tradiționale.

Prin urmare, pentru analiza necesității includerii în piață a serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie prin intermediul tehnologiei IP, se vor avea în vedere exclusiv serviciile de origine a apelurilor de tip VoIP gestionat.

Din punctul de vedere al unei analize prospective, este de așteptat ca numărul de utilizatori finali care să dorească să beneficieze de servicii de comunicații electronice în bandă largă pentru a putea avea acces la un număr cât mai mare și mai variat de servicii, inclusiv la servicii de telefonie furnizate la puncte fixe, să fie cât mai mare. Astfel, din punctul de vedere al substituibilității cererii, trebuie să se analizeze dacă un furnizor care oferă servicii de telefonie prin intermediul procedurii de selectare/preselectare a transportatorului sau prin intermediul altor forme de acces indirect ar substitui serviciile de inițiere a apelurilor tradiționale (prin intermediul unei rețele comutate de telefonie) cu servicii de inițiere a apelurilor furnizate prin intermediul unor alte interfețe (adevrate conexiunilor în bandă largă) - în general, cu serviciile de inițiere a apelurilor prin intermediul tehnologiei IP.

Furnizorii de servicii de telefonie prin intermediul procedurii de selectare/preselectare a transportatorului sau prin intermediul altor forme de acces indirect ar putea să își maximizeze veniturile direct proporțional cu cererea potențială existentă, fiind motivați să achiziționeze servicii de origine a

apelurilor prin intermediul tehnologiei IP de posibilitatea de a furniza servicii de telefonie unui număr cât mai mare de utilizatori finali, indiferent de tipul de acces de care aceștia beneficiază.

Din punctul de vedere al substituibilității ofertei, în vederea evaluării fezabilității furnizării de servicii de inițiere a apelurilor către terți de către operatorii care furnizează asemenea servicii pe interfețe de tip IP, trebuie analizat, pe de o parte, dacă furnizarea unor astfel de servicii la nivelul pieței cu ridicata este posibilă tehnic, iar pe de altă parte, dacă investițiile necesare intrării pe piață sunt semnificative, astfel încât costul schimbării între cele două interfețe să fie foarte mare, reprezentând o barieră în calea schimbării furnizorului.

Din punct de vedere tehnic, trebuie evaluată măsura în care, prin intermediul unei rețele care utilizează tehnologia IP, s-ar putea asigura la nivelul pieței cu ridicata un serviciu de inițiere adecvat pentru utilizatorii care dispun exclusiv de o conexiune de acces în bandă largă. În cazul furnizorilor care operează rețele proprii publice de telefonie, serviciile de inițiere prin intermediul tehnologiei IP sunt asigurate prin autofurnizare. De asemenea, opinia ANRCETI este aceea că furnizarea serviciilor de inițiere a apelurilor către terți de către operatorii de rețele care utilizează tehnologia IP este posibilă din punct de vedere tehnic, având în vedere că interconectarea cu o rețea de tip IP este comparabilă cu interconectarea cu o rețea de tip PSTN.

În acest sens trebuie menționat că majoritatea rețelelor IP au fost adaptate pentru furnizarea de servicii de telefonie, prin implementarea anumitor elemente specifice rețelelor tradiționale. De exemplu, în locul comutatorului se utilizează echipamente de tip router care îndeplinesc funcția de control al apelurilor în rețelele IP. Transferul datelor se realizează la nivel IP odată ce se reușește stabilirea relației de identificare a destinației/originii cu respectivele adrese IP asociate celor două extreme. Dacă destinația apelului este o rețea cu comutare de circuite, router-ul are rolul de a indica echipamentul de tip gateway care asigură transferul la rețeaua tradițională de telefonie.

În ceea ce privește interconectarea unei rețele IP cu o rețea cu comutație de circuite, aceasta se realizează prin intermediul echipamentelor de tip gateway care permit adaptarea comunicării IP la formatul și protocoalele utilizate în rețelele cu comutație de circuite respective. Întrucât înainte de transferarea apelului echipamentul gateway realizează conversia semnalului în formatul rețelei cu comutație de circuite (fluxuri E1 pentru transportul canalelor vocale, respectiv protocol SS7 pentru semnalizare), legătura de interconectare ce leagă punctele de acces ale celor două rețele (routerul IP plus echipamentul gateway, respectiv comutatorul rețelei PSTN/ISDN/GSM) se va realiza pe fluxuri E1 cu semnalizare SS7, similar interconectării a două rețele cu comutație de circuite (PSTN/ISDN).

Același mecanism se aplică în general și în cazul interconectării între două rețele IP, în dauna unei interconectări directe la nivel IP. Acest fapt este consecința existenței anterioare a rețelelor cu comutație de circuite, în cazul furnizării serviciilor voce, fapt ce a condus la existența unor rețele extinse de voce, cu comutație de circuite, la momentul apariției rețelelor IP capabile să transporte servicii de voce în condiții echivalente. Astfel, furnizorii care au optat pentru instalarea unor rețele IP capabile să transporte servicii de voce au avut în vedere necesitatea interconectării cu rețelele cu comutație de circuite existente, instalând în acest scop echipamentele gateway. Având aceste echipamente deja instalate în scopul realizării de interconectări cu rețelele cu comutație de circuite, utilizarea lor și pentru realizarea interconectărilor cu celelalte rețele conduce la creșterea eficienței utilizării acestor echipamente prin mărirea gradului de utilizare.

În același timp, interconectarea rețelelor IP se poate realiza direct prin intermediul protocoalelor specifice acestor rețele fără a fi nevoie de instalarea de echipamente de tip gateway. Din motive de securitate, rețelele se conectează prin intermediul unor echipamente de tip SBC (Session Border Controller) care asigură stabilirea de sesiuni VoIP între cele două rețele. În ceea ce privește

semnalizarea, interconectarea directă a rețelelor IP se realizează prin intermediul mesajelor SIP (Session Initiation Protocol) schimbate la nivelul routerelor, prin intermediul echipamentelor SBC. Mesajele SIP sunt transportate sub formă de pachete IP. De asemenea, pentru transportul apelurilor către utilizator se folosesc pachetele IP care sunt transmise fie direct către echipamentul terminal sau către un echipament de tip gateway utilizator. Acest echipament este utilizat în cazul în care echipamentul terminal al utilizatorului este unul tipic pentru rețelele cu comutație de circuite și are rolul de a transforma semnalele rețelei IP în semnale compatibile cu specificațiile aceluși echipament terminal.

Chiar dacă interconectarea IP presupune schimbul de trafic de voce prin intermediul interfețelor care utilizează tehnici și protocoale de control și transport diferite de cele care se utilizau în mod tradițional este vorba doar de o înlocuire a tehnicilor de semnalizare și transmisie utilizate, și nu de o redefinire a serviciilor de interconectare. Astfel, serviciile de interconectare se pot clasifica în servicii de inițiere, terminare și tranzit al apelurilor, independent de interfața utilizată. Interconectarea IP presupune doar utilizarea unor tehnici distincte pentru a se realiza transferul serviciilor de voce, serviciile de interconectare fiind comparabile din punct de vedere funcțional.

Din punct de vedere economic, pentru ca serviciile de inițiere a apelurilor la puncte fixe furnizate în mod tradițional prin intermediul unei rețele pe bază de comutație de circuite să fie substituibile cu serviciile de inițiere a apelurilor la puncte fixe furnizate prin intermediul rețelelor utilizând tehnologii alternative (IP) nu este suficient ca serviciile să fie implementate și furnizate la nivelul pieței cu ridicata, ci este necesar să se stabilească dacă sunt interschimbabile. Acest aspect se verifică de obicei prin aplicarea testului monopolistului ipotetic - adică, trebuie să se stabilească dacă, în cazul unei creșteri mici, dar semnificative și de durată a prețului serviciilor de inițiere a apelurilor tradiționale practicat de către un monopolist ipotetic cererea (operatorii care achiziționează servicii la nivelul pieței cu ridicata) ar schimba aceste servicii cu serviciile de inițiere a apelurilor furnizate prin intermediul rețelelor utilizând tehnologii alternative într-o proporție suficient de mare astfel încât creșterea să fie neprofitabilă.

În acest sens, este important de menționat că, în prezent, există operatori care furnizează servicii de telefonie la nivelul pieței cu amănuntul prin intermediul propriilor rețele pe bază de tehnologie IP și care oferă servicii de inițiere a apelurilor altor furnizori prin intermediul interfețelor de interconectare care utilizează, în principal, protocolul de semnalizare SS7, în vederea asigurării accesului abonaților proprii la serviciile oferite prin intermediul numerelor naționale scurte și la servicii de rețea inteligentă.

Mai mult, prospectiv, este de așteptat ca evoluțiile tehnologice să determine înlocuirea progresivă a rețelei bazate pe comutație de circuite și protocol de semnalizare SS7, a cărei utilizare este predominantă în prezent, cu utilizarea rețelelor pe bază de protocol IP. Din acest motiv, furnizorii achiziționează deja sau urmează să achiziționeze echipamente necesare pentru a converti traficul comutat în trafic IP și viceversa, astfel încât pentru a substitui între serviciile mai sus menționate, disponibile la nivelul pieței cu ridicata, nu vor fi necesare investiții semnificative. Similar, din punctul de vedere al ofertei, în măsura în care furnizorii dispun deja de cele două tipuri de acces și de echipamentele necesare de conversie a traficului, ar putea să înceapă să furnizeze ambele tipuri de servicii de inițiere a apelurilor, fără să înregistreze costuri semnificative. Un exemplu în acest sens îl reprezintă faptul că, la data de 31 decembrie 2015, furnizorii serviciilor de comunicații electronice dețineau un număr de 49 de mii abonați la serviciile de acces de tip VoIP gestionat, pentru care erau disponibile serviciile de apeluri prin acces indirect.

Concluzie: Serviciile de inițiere a apelurilor prin intermediul tehnologiei IP (VoIP gestionat) sunt considerate substituibile cu serviciile de inițiere furnizate prin intermediul circuitelor comutate (PSTN), făcând astfel parte din aceeași piață relevantă. În aceste condiții este conformată definiția dată inițial pieței date – servicii de inițiere de apeluri la puncte fixe, indiferent de tehnologia de acces utilizată.

d) Servicii de inițiere a apelurilor realizate de la telefoanele publice cu plată

Din punctul de vedere al cererii la nivelul pieței cu amănuntul, serviciile de telefonie la puncte fixe furnizate la locații publice (în mod particular, cele furnizate prin intermediul telefoanelor publice cu plată) nu sunt substituibile cu serviciile de telefonie furnizate la locațiile abonaților, deoarece caracteristicile fizice, funcționale și de preț sunt diferite de cele ale serviciilor tradiționale de acces la puncte fixe.

Având în vedere că, la nivelul pieței cu ridicata, un furnizor de servicii de apeluri prin acces indirect la o rețea publică fixă va dori să achiziționeze servicii de interconectare în vederea inițierii apelurilor pentru a oferi servicii de apeluri la puncte fixe prin modalități diferite, pentru a crește gradul de accesibilitate a serviciilor furnizate, se poate prezuma că, la nivelul pieței cu ridicata, există cerere din partea furnizorilor de servicii de telefonie prin acces indirect la rețea pentru servicii de inițiere a apelurilor furnizate „la pachet”, care să includă atât servicii de inițiere a apelurilor realizate de la locații de abonați, cât și servicii de inițiere a apelurilor realizate de la telefoane publice cu plată.

Concluzie: Pe baza criteriilor substituibilității cererii și substituibilității ofertei, ANRCETI consideră că există o singură piață relevantă a produsului pentru serviciile de inițiere a apelurilor realizate de la telefoanele publice cu plată și pentru serviciile de inițiere a apelurilor realizate de la locații de abonat.

e) Servicii de inițiere a apelurilor la puncte mobile

Acest serviciu este analizat prin prisma substituibilității cererii cu amănuntul. Pentru a decide dacă serviciile de inițiere a apelurilor la puncte mobile și serviciile de inițiere a apelurilor la puncte fixe constituie o singură piață relevantă a produsului sau dacă constituie piețe diferite ale produsului, trebuie analizată măsura în care, la nivelul pieței cu amănuntul, utilizatorii finali ar alege să utilizeze un telefon mobil în schimbul telefonului fix atunci când doresc să realizeze apeluri. De asemenea, trebuie analizat dacă un furnizor care oferă în prezent apeluri la puncte mobile ar putea începe să furnizeze în mod profitabil și într-o perioadă scurtă de timp diferite categorii de apeluri la puncte fixe, ca urmare a unei creșteri cu 5-10% corespunzătoare testului monopolistului ipotetic.

În anul 2015, utilizatorii serviciilor de telefonie mobilă și fixă au generat în total un volum de trafic de voce de 8,34 mld. minute, în scădere cu 0,2%, față de anul 2014. Traficul de voce în rețelele de telefonie mobilă a crescut cu 3,7% și a alcătuit 6,32 mld. minute, iar traficul în rețelele fixe s-a micșorat cu 10,5% și a alcătuit 2,02 mld. Minute.

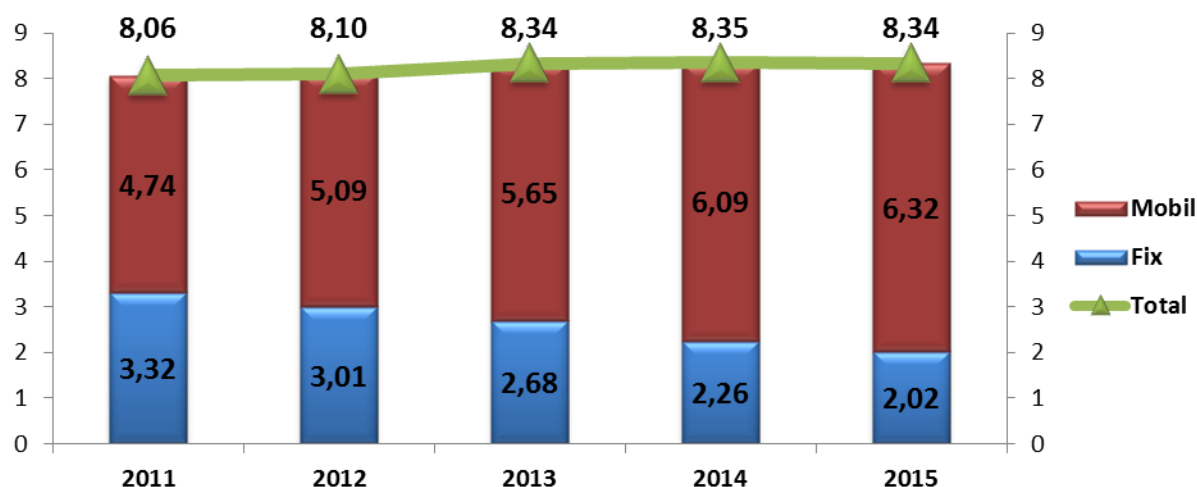

Figura 2. Evoluția traficului de voce în rețelele de telefonie mobilă și fixă (mld. minute)

Chiar dacă este observabilă substituția serviciilor fixe cu cele mobile, aceasta se datorează comodității suplimentare pe care o oferă telefonie mobilă clientului (disponibilă oricând, oriunde, este personală) față de telefonie fixă.

ANRCETI a analizat particularitățile comportamentului de consum al utilizatorilor ce apelează de la puncte fixe și al celor ce apelează de la puncte mobile. Astfel, 92,24% din apelurile inițiate în rețele fixe sunt destinate abonaților sau serviciilor din rețele fixe (2015). La rândul său 92,57% din apeluri inițiate în rețele mobile sunt destinate numerelor și serviciilor din rețele mobile (2015). Aceste date demonstrează că serviciile fixe și mobile sunt mai degrabă complementare unul altuia. Utilizatorii de rețele fixe preferă să efectueze apeluri către rețele fixe de la puncte fixe, dacă au această posibilitate la momentul efectuării apelului. Aceasta se poate datora diferenței de tarife care există între apelurile fix-fix și mobil-fix. Prin urmare, SSNIP-ul monopolistului ipotetic nu va determina utilizatorii să-și schimbe comportamentul de consum în măsură ca să facă această creștere neprofitabilă.

Concluzie: Nu va avea loc substituibilitatea cererii cu amănuntul la servicii de apeluri de la puncte fixe cu apeluri de la puncte mobile ca răspuns la SSNIP – ul monopolistului ipotetic ce furnizează servicii de inițiere de apeluri la puncte fixe.

În nota explicativă a Recomandării Comisiei Europene 2014/710/CE este descris fenomenul de substituibilitate între rețelele fixe și mobile (FMS – fixed-mobile substitution), Este menționat că substituibilitatea dată nu este pe deplin realizată, însă aceasta produce suficientă presiune concurențială asupra serviciilor furnizate din cadrul pieței cu ridicata de inițiere a apelurilor la puncte fixe. Substituibilitatea rețelelor fixe și mobile este un argument utilizat în cadrul testului celor trei criterii pentru a demonstra tendința către o concurență efectivă pe piața serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie.

2.4.3 Sumarul definiției pieței produsului

ANRCETI a definit produsul focal ca serviciile de inițiere a apelurilor la puncte fixe, indiferent de tehnologia de acces fix utilizată, care cuprind inclusiv autofurnizările de servicii de inițiere a apelurilor

(self-supply) și efectuarea de apeluri de la telefoane publice cu plată. În baza analizei făcute, ANRCETI a determinat că această definiție inițială este similară celei din analiza de piață a iterației III (anul 2014).

Aplicarea testului monopolistului ipotetic a indicat că celelalte servicii potențial substituente identificate, cum sunt intrarea pe piața accesului prin construirea rețelei de acces sau închirierea ei, utilizarea de linii închiriate până la locația clienților, efectuarea de apeluri de la puncte mobile, de fapt nu sunt substituente serviciului de inițiere de apeluri la puncte fixe în măsură suficientă pentru lărgirea pieței produsului.

ANRCETI concluzionează că piața relevantă a produsului este următoarea:

Piața inițierii apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie,

La nivelul pieței cu ridicata, serviciile de inițiere a apelurilor, se referă la furnizarea serviciului de interconectare în vederea inițierii apelurilor, în scopul asigurării realizării apelurilor utilizatorilor cu acces indirect la o rețea fixă (PSTN sau IP), prin intermediul procedurii de selectare a transportatorului sau prin alte forme de acces indirect (coduri de acces).

2.5 Piața geografică

Pentru ca o piață să existe și să existe tranzacții, este necesar ca obiectivele consumatorului, precum și serviciile care satisfac aceste obiective să fie disponibile în loc comun. În consecință piețele trebuie să fie definite din punct de vedere geografic, și din punct de vedere al produselor.

Dimensiunea unei piețe relevante geografice cuprinde toate zonele unde furnizorii oferă servicii în condiții similare. Conform Recomandării Comisiei Europene, dimensiunea geografică a unei piețe relevante este cel mai des determinată în funcție de acoperirea rețelei și existența unui cadru juridic și de reglementare identic într-o anumită zonă geografică.

Conform Regulamentului, piața relevantă geografică include zonele unde sunt amplasați furnizorii de produse interschimbabile din punct de vedere a cererii și ofertei (pct. 38 și 40).

ANRCETI consideră că domeniul pieței inițierii de apeluri la un punct fix din rețeaua publică de telefonie în dimensiune geografică este națională adică, piața geografică relevantă este întreg teritoriul al Republicii Moldova.

Evidența specifică în sprijinul unei definiții a pieței naționale este că:

- Toate autorizațiile/licențele sunt naționale;
- Furnizorii aplică prețuri medii la nivel național atât cu ridicata, cât și pentru serviciile cu amănuntul;
- Cadrul de reglementare aplicabil serviciilor în cauză: cadrul legal și de reglementare în domeniul comunicațiilor electronice este identic pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Concluzie: ANRCETI consideră că există o singură piață națională pentru inițierea de apeluri la un punct fix din rețeaua publică de telefonie.

2.6 Aplicarea testului celor trei criterii

Comisia Europeană a adoptat un set din trei criterii pentru a fi aplicate la piețele în cauză pentru determinarea relevanței, înainte de efectuarea unei analize complete a pieței. Aceleași criterii au fost stabilite și în Regulament. Prin prezența concomitentă a celor trei criterii se va considera că o piață are caracteristicile ce justifică reglementarea *ex-ante*.

Cele trei criterii sunt:

1. Dacă piața de comunicații electronice în cauză este caracterizată prin existența unor bariere înalte la intrare;

2. Dacă piața de comunicații electronice în cauză ar tinde pe termen scurt sau mediu, spre o concurență suficientă pentru a proteja interesele consumatorilor, chiar și fără intervenții de reglementare;

3. Dacă măsurile *ex-post*, în absența unor măsuri *ex-ante* impuse pe această piață, ar fi suficiente pentru a remedia îngrijorările legate de existența unei poziții dominante pe piață.

Și contrariu, în cazul în care barierele la intrare nu sunt de durată, sau în cazul în care există dovezi recente de concurență sporită și o concurență care tinde spre creștere continuă pe termen scurt și mediu, sau în cazul în care există anumite motive să se creadă că intervenția *ex-post* de către regulator ar putea fi eficientă, atunci este rezonabil ca regulatorul să se abțină de la impunerea măsurilor preventive în sarcina furnizorului cu putere semnificativă.

În cazul în care toate criteriile sunt îndeplinite, atunci ar fi justificată o analiză deplină de piață pentru a determina ce furnizor are putere semnificativă pe piață și a stabili remediile *preventive* aplicate acestor furnizori.

Capitolul de mai jos aplică fiecare dintre aceste criterii la piața inițierii apelurilor la puncte fixe în rețeaua publică de telefonie.

2.6.1 Barierele de intrare și ieșire

Bariere pot fi de două tipuri:

- structurale: bazate pe economii de scară și gamă, costuri irecuperabile și constrângeri tehnice;
- juridice: bazate pe politicile cum ar fi acordarea licențelor, drepturi de trecere și alocarea spectrului de frecvențe.

Este evidentă prezența barierele înalte la intrarea pe piața inițierii apelurilor la puncte fixe, având în vedere investițiile masive necesare pentru duplicarea infrastructurii de acces la puncte fixe. Concurenții nu au reprodus în măsură semnificativă rețeaua de acces a S.A.”Moldtelecom”. Astfel Comisia Europeană sugerează că ³:

Accesul local sau bucla locală este elementul cel mai greu de duplicat al unei conexiuni ce conectează locația utilizatorului și permite serviciul de inițiere de apeluri la puncte fixe în rețeaua de telefonie. Obstacolele majore sunt legate de costul înalt, timpul îndelungat necesar și barierele legale pentru replicarea rețelei de acces local a furnizorului istoric.

³ EC (2007) 5406, pagina 31.

ANRCETI consideră că nici posibilitatea eliminării barierelor de intrare pe piața accesului prin impunerea de obligații de a furniza accesul la rețeaua locală nu le va elimina pe toate de pe piața inițierii apelurilor la puncte fixe, deoarece pe lângă costul, încă ridicat, al investiției necesare pentru derularea rețelei de acces, și costurile pentru închirierea rețelei de acces vor fi înalte pentru a permite derularea doar serviciului de inițiere de apeluri în baza acesteia.

Astfel, **ANRCETI concluzionează** că acest criteriu este îndeplinit.

2.6.2 Tendințe spre concurență efectivă

Pe unele piețe rămâne posibilitatea creării unei concurențe efective chiar și în pofida prezenței unor bariere înalte pentru intrare pe piață. Piețele de comunicații mobile și fixe sunt exemple ale unor asemenea piețe, datorită investițiilor inițiale masive necesare și prezenței ulterioare a unor costuri irecuperabile mari.

ANRCETI în cazul pieței date, preferă să folosească drept măsură pentru aprecierea cotelor de piață ale furnizorilor volumul traficului inițiat în rețelele furnizorilor ce oferă acces în puncte fixe, deoarece acesta ia în considerare faptul că cea mai mare parte a pieței nu este observabilă (adică se caracterizează prin volum mare de autofurnizare (self-supply)⁴ de servicii cu ridicata de inițiere de apeluri la puncte fixe).

Conform volumului de trafic inițiat la puncte fixe în rețeaua de telefonie, această piață este caracterizată astfel:

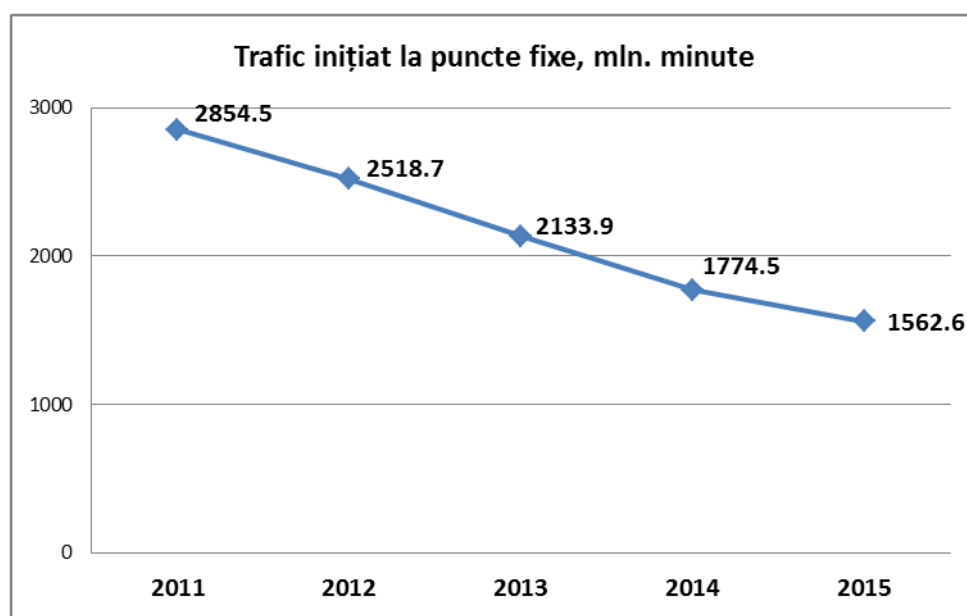

Figura 3. Volumul traficului inițiat la puncte fixe

⁴ Aceasta este bazată pe raționamentul includerii autofurnizărilor în analizele pentru identificarea piețelor relevante și celor pentru determinarea furnizorilor cu PSP, descris în BEREC Report on self-supply (BoR (10)09).

După opțiunile de apelare, cea mai mare cotă a traficului inițiat în puncte fixe este destinat apelurilor către numere fixe (spre exemplu în 2015 – 92,3%), iar dintre celelalte tipuri de trafic, cele mai însemnate sunt apelurile spre numere mobile și apelurile internaționale (Tabel 1).

Tabel 1. Structura traficului inițiat la puncte fixe, după destinația apelurilor (totalul în mln. minute)

Indicator	2011	2012	2013	2014	2015
Total trafic inițiat la puncte fixe	2854.5	2518.7	2133.9	1774.5	1562.6
Apeluri spre numere fixe	91.5%	91.9%	92.0%	92.1%	92.3%
Apeluri spre numere mobile	4.2%	4.7%	5.1%	5.3%	5.6%
Apeluri internaționale	2.6%	2.4%	2.3%	2.0%	1.7%
Apeluri Dial-up	0.8%	0.3%	0.1%	0.1%	0.04%
Apeluri către servicii Premium Rate / Free phone	0.1%	0.01%	0.01%	0.01%	0.03%
Apeluri de acces indirect prin selectarea operatorului	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%	0.03%
Alte tipuri de apeluri	0.8%	0.5%	0.3%	0.4%	0.3%

Este de menționat că 99,97% din traficul inițiat la puncte fixe reprezintă autofurnizări pentru propriile activități cu amănuntul și doar 0,03% din traficul inițiat reprezintă apeluri către serviciile de acces indirect al utilizatorilor la serviciile de apeluri, furnizate prin intermediul procedurii de selectare a furnizorului sau prin coduri de acces.

După volumul traficului inițiat la puncte fixe, cea mai mare cotă îi revine rețelei S.A.”Moldtelecom” – circa 97% în 2015 (Figura 4):

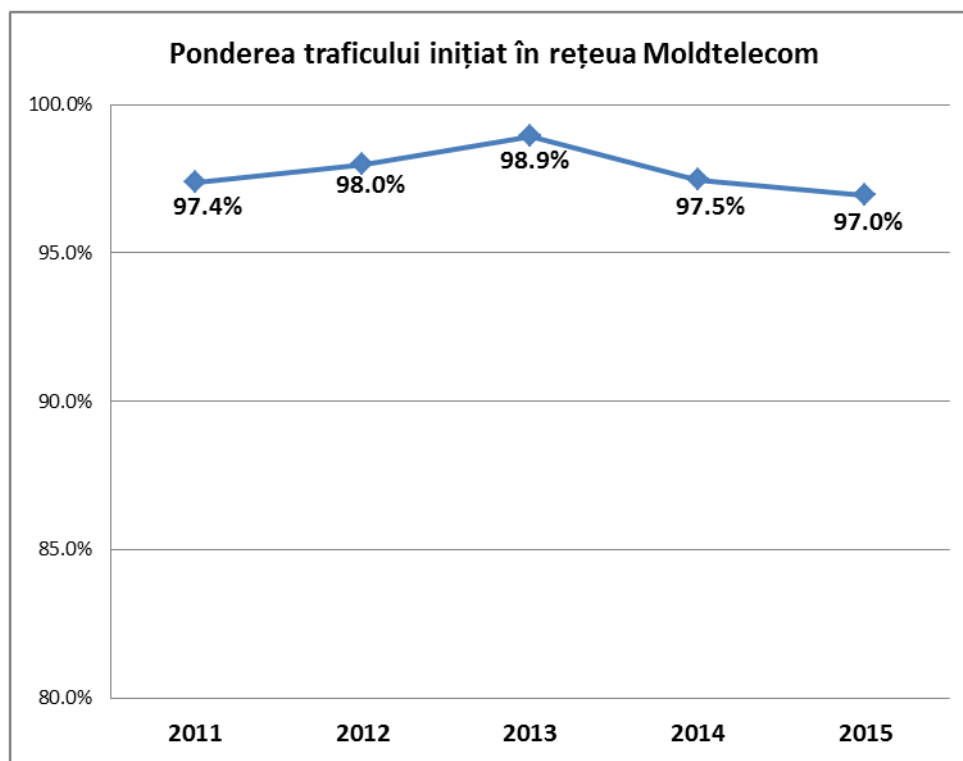

Figura 4. Ponderea traficului S.A. „Moldtelecom” în traficul total inițiat la puncte fixe

Cota de piață extrem de mare este un temei pentru a suspecta existența unei puteri semnificative a S.A. „Moldtelecom” pe piața inițierii apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie.

Totuși, pentru a analiza dacă există anumite circumstanțe, care ar proba existența tendinței către o concurență efectivă și care ar infirma ipoteza de putere semnificativă pe piața dată a S.A. „Moldtelecom”, este important de analizat în ce măsură serviciile furnizate pe piața în aval (servicii cu amănuntul) sunt influențate de serviciile aflate pe piața în amonte (servicii cu ridicata – în cazul dat, servicii de inițiere de apeluri din puncte fixe).

ANRCETI, a definit piața relevantă a produsului ca piața inițierii apelurilor la puncte fixe în rețeaua publică de telefonie, aceasta cuprinzând furnizarea serviciului de interconectare în vederea inițierii apelurilor, în scopul asigurării realizării apelurilor utilizatorilor cu acces indirect la o rețea fixă (PSTN sau IP), prin intermediul procedurii de selectare a furnizorului sau prin alte forme de acces indirect (coduri de acces 10xx, 16xx).

În urma analizelor de piață efectuate în iterațiile precedente, în sarcina S.A. „Moldtelecom”, urmare a determinării puterii sale semnificative pe piața dată, au fost impuse obligații speciale preventive prin Hotărîrea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.27 din 01.11.2011. Obligațiile date defineau serviciile de interconectare în vederea inițierii apelurilor ca serviciile de apeluri cu acces indirect realizate prin intermediul procedurii de selectare a furnizorului sau prin coduri de acces.

ANRCETI a analizat cererea pe piața cu amănuntul a serviciilor de apeluri cu acces indirect. Ulterior au fost analizate serviciile din domeniul comunicațiilor electronice capabile să exercite sau care exercită presiuni concurențiale asupra serviciilor de apeluri cu acces direct.

Conform datelor statistice raportate ANRCETI de către furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, volumul traficului apelurilor cu acces indirect în anul 2015 realizat prin selectarea furnizorului sau prin coduri de acces a constituit circa 0,03% din totalul traficului inițiat la puncte fixe (Tabelul 1). Totodată, ponderea acestui trafic în totalul traficului originat în rețele fixe este într-o continuă scădere, mai ales în 2015, când aceasta a scăzut de circa 3 ori, de la 0,1% la 0,03%. În termeni de volum de trafic scăderea este și mai însemnată, având în vedere că calcularea ponderii traficului scapă să evidențieze că această scădere are loc și pe fundalul scăderii permanente a traficului originat în rețele fixe. Astfel ANRCETI găsește că cererea pentru acest serviciu de acces are impact nesemnificativ asupra pieței și, pe lângă aceasta, rolul său în mod evident scade.

Pe lângă analiza cantitativă a traficului cu acces indirect și a semnificației lui în totalul traficului originat în rețele fixe, ANRCETI a examinat sub aspect calitativ serviciile cu acces indirect furnizate pe piața cu amănuntul. Cu toate că obligațiile preventive impuse S.A. „Moldtelecom” pe piața dată permit altor furnizori să acceseze rețeaua furnizorului cu astfel de obligații în vederea originării de apeluri telefonice către orice destinații locale, naționale și internaționale, din analiza efectuată ANRCETI desprinde că acestea sunt utilizate aproape în întregime pentru furnizare de servicii de apeluri internaționale cu acces indirect (Tabel 2). Pe lângă aceasta, ponderea celorlalte tipuri de apeluri este într-o continuă scădere.

Tabel 2. Structura traficului inițiat prin acces indirect la puncte fixe, după destinația apelurilor

Indicator	2013	2014	2015	2016 (i sem)
Trafic prin acces indirect către rețele internaționale	87.63%	92.91%	95.04%	93.2%
Trafic prin acces indirect către alte rețele și servicii	12.37%	7.09%	4.96%	6.8%

Trendul descendent al cererii serviciilor de apeluri cu acces indirect la rețea fixă prin procedura de selectare a furnizorului sau prin coduri de acces, poate fi determinat de disponibilitatea altor opțiuni pentru a efectua apeluri internaționale sau de a comunica. ANRCETI a identificat că aceste opțiuni sunt: apelurile internaționale realizate de la terminale mobile, utilizarea aplicațiilor OTT (Over The Top) pentru apeluri audio, video sau *instant messaging*, precum și comunicarea utilizând rețelele sociale.

Din acestea, ANRCETI a ales să analizeze traficul de apeluri internaționale de plecare în rețele fixe și mobile, pentru a vedea dacă doar această analiză ar fi suficientă pentru a ajunge la o concluzie cu privire la o posibilă substituibilitate suficientă a apelurilor internaționale originate la puncte fixe.

Tabel 3. Evoluția traficului al apelurilor internaționale inițiate la puncte fixe și mobile

Indicator	2013	2014	2015
Total trafic inițiat spre rețele internaționale, din rețele fixe, mln. min	53.18	38.62	28.15
trend trafic internațional în rețele fixe		-27.38%	-27.11%
Total trafic inițiat spre rețele internaționale, din rețele mobile, mln.min	163.15	160.8	146.73
trend trafic internațional în rețele mobile		-1.44%	-8.75%
Total trafic internațional de plecare inițiat în rețele fixe și mobile, mln.min	216,33	199,42	174,88
trend trafic internațional de plecare		-7,81%	-12,3%

Din datele de mai sus ANRCETI a concluzionat că traficul pentru apeluri internaționale inițiat în rețele fixe și mobile este în scădere sub influența factorilor legați de utilizarea aplicațiilor *OTT* și comunicarea prin rețelele sociale. Totodată se observă că scăderea mai masivă a traficului dat inițiat la puncte fixe este cauzată și de factorul migrației a unei părți din traficul dat către rețele mobile. Astfel ANRCETI este de părere că apelurile internaționale de plecare inițiate la puncte fixe sunt substituibile cu cele inițiate la puncte mobile.

E de notat și faptul că ANRCETI a analizat piața accesului utilizatorilor finali, persoane fizice și juridice, la posturi fixe din rețeaua publică de telefonie (piața 1), unde a determinat puterea semnificativă a S.A., „Moldtelecom” și în legătură cu acest fapt a impus obligații speciale preventive prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.12 din 25.05.2012. În urma analizei pieței 1 în a treia iterație (anul 2015), ANRCETI a adus modificări la hotărârea sa de impunere a obligațiilor și a exclus din lista serviciilor reglementate de telefonie fixă – apelurile internaționale de plecare, luând în considerație ponderea furnizorului pe o piață combinată de apeluri internaționale de la puncte fixe cu cele de la puncte mobile. Astfel ponderea traficului internațional de plecare inițiat din rețeaua de telefonie fixă a S.A.”Moldtelecom” din totalul traficului internațional de plecare inițiat în rețelele de telefonie fixă și mobilă, care conform datelor din rapoartele statistice prezentate ANRCETI de furnizorii de servicii și/sau rețele de comunicații electronice este:

Tabel 4. Cota de piață a S.A., „Moldtelecom” din totalul apelurilor internaționale realizate din rețelele fixe și mobile

Perioada	2013	2014	2015
Cota de piață S.A., „Moldtelecom”	23.2%	18.1%	17.3%

Având în vedere cota de piață a S.A.”Moldtelecom” și dinamica (scăderea) acestei, ANRCETI consideră că există suficientă presiune pe acest segment de piață atât din partea furnizorilor de telefonie mobilă, cât și din partea serviciilor OTT pentru realizarea apelurilor internaționale. Serviciile OTT sunt disponibile utilizatorilor cu acces la Internet atât la puncte fixe cât și în puncte mobile, iar numărul acestora este în continuă creștere (Tabel 5).

Tabel 5. Evoluția numărului de abonați la serviciile de acces la Internet fix și mobil

Abonați	2013	2014	2015	Trend 2015 - 2014
Acces la Internet în bandă largă la puncte fixe	467072	509195	534393	+ 4.9%
Acces la Internet în puncte mobile	1632251	1688416	1760060	+ 4.2%

În concluzie este de menționat că cererea pentru serviciile de inițiere a apelurilor la puncte fixe, avându-se în vedere serviciile de apeluri cu acces indirect realizat prin intermediul selectării furnizorului sau prin coduri de acces, utilizate, preponderent, pentru realizarea apelurilor internaționale, este ne semnificativă în totalul apelurilor realizate la puncte fixe. Pe lângă aceasta ANRCETI nu găsește că aceste servicii se pot întoarce pe o dinamică pozitivă – acestea vor continua să scadă rapid sub aspect de volum, diversitate și număr de furnizori. Totodată, serviciile de apeluri internaționale realizate prin intermediul rețelelor mobile sau prin intermediul aplicațiilor OTT produc suficientă presiune concurențială asupra serviciului de apeluri cu acces indirect.

Astfel, ANRCETI **concluzionează că acest criteriu nu este îndeplinit.**

2.6.3 Suficiența aplicării legislației concurenței

În iterațiile anterioare ale pieței serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie, acest criteriu a fost analizat și determinat relevant în exercițiul testului celor trei criterii.

În prezenta analiză, având în vedere că exigențele celui de-al doilea criteriu nu sunt îndeplinite, ANRCETI consideră că nu mai este necesară analizarea măsurii în care aplicarea în mod exclusiv a legislației concurenței nu este suficientă pentru remedierea problemelor concurențiale.

Concluzie: În cadrul pieței identificate, ANRCETI este de părere că barierele înalte la intrarea pe piață continuă să existe, însă există o tendință către o concurență vizibilă în spatele acestor bariere, exprimată prin exercitarea presiunilor concurențiale din partea apelurilor realizate din rețelele mobile și aplicațiile OTT bazate pe acces la Internet asupra serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie. Astfel, testul celor trei criterii pe piața analizată este eșuat. Această piață, prin urmare, nu este susceptibilă reglementării preventive.

2.7 Concluzii privind identificarea pieței relevante

ANRCETI a aplicat Testul Monopolistului Ipotetic pentru a identifica limitele pieței inițierii apelurilor la un punct fix din rețeaua publică de telefonie din punct de vedere al produsului și din punct de vedere geografic.

Astfel, piața identificată este - **pieța serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie.** Piața dată este națională, iar segmentul de rețea aferent serviciului de inițiere a

apelurilor la un punct fix este simetric segmentului de terminare (din punct de vedere a elementelor de rețea utilizate): segmentul de rețea aferent serviciului de inițiere a apelurilor la un punct fix este delimitat pe de o parte de punctul terminal al rețelei de unde se inițiază apelurile, iar de cealaltă parte – de primul comutator sau de un comutator de tranzit, în funcție de nivelul ierarhic la care se află punctul de interconectare. Furnizarea serviciilor cu ridicata de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie presupune furnizarea serviciilor de interconectare în vederea inițierii apelurilor la puncte fixe, în scopul asigurării realizării pe piața cu amănuntul a apelurilor utilizatorilor cu acces indirect la o rețea fixă (PSTN sau IP), prin intermediul procedurii de selectare a furnizorului sau prin alte forme de acces indirect (coduri de acces 10xx, 16xx).

Ulterior, ANRCETI a aplicat testul celor trei criterii pentru a determina susceptibilitatea pieței la reglementarea preventivă. Cu toate că piața serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe este caracterizată prin existența barierelor înalte la intrare pe piață, iar aplicarea legislației concurenței ar putea fi insuficientă pentru remedierea problemelor concurențiale, totuși există tendința către o concurență eficientă pe piață.

În cadrul analizei de piață a fost demonstrat că furnizarea serviciilor de apeluri prin acces indirect la o rețea fixă (PSTN sau IP), realizate prin intermediul procedurii de selectare a furnizorului sau prin coduri de acces este solicitată de utilizatori în scopul realizării apelurilor internaționale de plecare de la un punct fix. Acest serviciu înregistrează un declin constant din punct de vedere al cererii pe piața cu amănuntul. Ponderea traficului voce cu acces indirect la o rețea fixă constituia 0,03% (la finele anului 2015) din totalul traficului inițiat la puncte fixe. Totodată, disponibilitatea și dezvoltarea opțiunilor alternative de realizare a apelurilor internaționale va conduce la diminuarea continuă a cererii serviciului menționat.

În susținerea ipotezei sale de existență a unei concurențe efective pe piața serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe ANRCETI găsește importante următoarele argumente:

1) Obligațiile speciale preventive impuse anterior S.A. “Moldtelecom” în calitate de furnizor cu putere semnificativă pe piața inițierii apelurilor la puncte fixe au servit pentru asigurarea posibilității intrării facilitate a furnizorilor pe piața apelurilor inițiate la puncte fixe. Serviciile cu amănuntul prin acces indirect care s-au dezvoltat urmare a impunerii acestor obligații sunt preponderent de apeluri telefonice internaționale, celelalte tipuri de destinații pentru apelurile cu acces indirect având impact simbolic.

2) Ponderea traficului inițiat în rețelele mobile spre rețele internaționale este considerabil mai mare decât ale celor realizate din rețele fixe – 147 mln. minute versus 28 mln. minute în anul 2015. Este observabil fenomenul de substituție fix-mobil.

3) Evoluția (creșterea) numărului de abonați la Internet fix și mobil facilitează utilizarea aplicațiilor OTT pentru realizarea apelurilor internaționale.

4) Numărul de furnizori care prestează servicii cu acces indirect este puțin probabil să crească, trendul de reducere fiind ireversibil. La fel, nu există careva semne că numărul de servicii furnizate prin acces indirect să se poată diversifica, acesta la fel fiind în declin.

5) Apelurile internaționale de plecare au fost excluse din lista serviciilor reglementate de telefonie fixă prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.12 din 25.05.2012 cu privire la impunerea obligațiilor speciale preventive S.A. “Moldtelecom” în calitate de furnizor cu putere semnificativă pe piața accesului utilizatorilor finali, persoane fizice și juridice, la posturi fixe din rețeaua publică de telefonie.

Astfel, ANRCETI ajunge la concluzia că realizarea apelurilor prin intermediul rețelelor mobile sau a aplicațiilor OTT exercită presiuni concurențiale directe asupra serviciilor de inițiere a apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie. Astfel, testul celor trei criterii pe piața analizată este eșuat.

Prin urmare ANRCETI concluzionează că piața inițierii apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie nu mai este susceptibilă reglementării *ex-ante*.

Totodată, ANRCETI ia în considerație și faptul existenței reglementării simetrice⁵ (cu acțiune îndreptată spre toți furnizorii) în privința oferirii accesului la coduri pentru acces indirect la rețea și servicii.

În urma acestor constatări, ANRCETI urmează să retragă obligațiile speciale preventive, impuse anterior în sarcina S.A., „Moldtelecom” urmare a determinării puterii sale semnificative pe piața inițierii apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie (Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.27 din 01.11.2011). Procedura de retragere a obligațiilor speciale preventive va fi executată în conformitate cu prevederile Regulamentului și ale Legii nr.241/2007.

Totodată, piața inițierii apelurilor la puncte fixe din rețeaua publică de telefonie urmează a fi eliminată din lista piețelor relevante de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, aprobate prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.85 din 28.04.2009.

Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE

Comisia Europeană, prin Recomandarea sa din 9 octombrie 2014 (2014/710/UE) a aprobat lista piețelor relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex-ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice.

ANRCETI ia notă și de faptul că în cadrul procesului de consultare publică a proiectului acestei recomandări majoritatea respondenților au indicat asupra oportunității excluderii pieței cu ridicata de inițiere a apelurilor la puncte fixe din lista piețelor relevante. Argumentele aduse în cadrul consultărilor, menționate în Nota explicativă la Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE au fost următoarele :

- piața serviciilor de inițiere de apeluri, referindu-se la apelurile cu acces indirect, realizate prin procedura de selectare/pre-selectare a furnizorului este într-o continuă scădere, iar valoarea traficului realizat este nesemnificativă;
- asupra pieței serviciilor de inițiere de apeluri sunt exercitate presiuni concurențiale directe din partea serviciilor voce furnizate prin intermediul rețelelor mobile, dar și din partea aplicațiilor OTT la care au acces tot mai mulți abonați la serviciile de acces Internet în rețele fixe și mobile ;
- în unele țări membre UE a fost determinat că piața dată nu mai este caracterizată prin existența barierelor înalte de intrare pe piață, avându-se în vedere succesul obligațiilor speciale impuse pe piața de acces cu ridicata la infrastructura de rețea și pe piața accesului cu ridicata în bandă largă.

A fost menționat că piața dată nu întrunește cerințele testului celor trei criterii pentru a fi considerată susceptibilă reglementării *ex-ante*. În aceste condiții piața dată a fost exclusă din lista piețelor relevante de servicii și/sau rețele de comunicații electronice.

⁵ Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.11 din 07.04.2010 privind reglementarea accesului la serviciile publice de comunicații electronice furnizate prin intermediul codurilor de acces „1600-1639”.

2.8 Concluzii generale

ANRCETI a găsit că o serie de indicii arată asupra faptului că piața dată nu mai întrunește cerințele testului celor trei criterii și, prin urmare, nu mai este susceptibilă reglementării *ex-ante*. Prin urmare și sub condiția acestei consultări publice, ANRCETI ar urma să ia decizia de retragere a obligațiilor impuse S.A., „Moldtelecom” în legătură cu puterea semnificativă pe care a exercitat-o anterior pe această piață.

În conformitate cu prevederea art.43, alin.(4) al Legii nr.241/2007, *ANRCETI, cu cel puțin 30 de zile înainte de retragerea oricăror obligații impuse unui anumit furnizor, trebuie să aducă această intenție la cunoștința persoanelor care au încheiat acorduri de interconectare sau de acces cu furnizorul respectiv, pentru a le permite să găsească furnizori alternativi sau să renegocieze acordul încheiat.* ANRCETI consideră că pentru asigurarea procesului tranzitoriu în bune condiții este necesar ca data din care obligațiile stabilite vor fi retrase să fie stabilită pentru 01 iulie 2017, acesta fiind considerat un termen rezonabil și suficient.

Suplimentar la aceasta, ANRCETI ar urma și să excludă piața inițierii apelului la un post fix din rețeaua publică de telefonie (Piața 2) din Lista piețelor relevante de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, definită prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.85 din 28 aprilie 2009.